

«Ο Άκης ο Τουβλάκης»: Το παραμύθι ως μέσον μιας διαδραστικής διεπιστημονικής προσέγγισης για την προώθηση της ενσυναίσθησης και την αντιμετώπιση του σχολικού εκφοβισμού

Ελισάβετ Χαριζάνη

Τμήμα Κοινωνικής Διοίκησης και Πολιτικής Επιστήμης, Δ.Π.Θ.
elisavetx@hotmail.com

Γεωργία Παπαδοπούλου

Τμήμα Ψυχολογίας, Α.Π.Θ.
georgia_pa_93@hotmail.com

Ελένη Μαραγκουδάκη

Τμήμα Εικαστικών και Εφαρμοσμένων Τεχνών, Σχολή Καλών Τεχνών, Α.Π.Θ.
maragkoudaki@googlemail.com

Περίληψη

Η παρούσα δράση παρουσιάζει την ανάπτυξη και την εφαρμογή ενός διαδραστικού παραμυθιού με τίτλο «Ο Άκης ο Τουβλάκης» σε μαθητές/τριες Α΄ Δημοτικού, του Ολοήμερου Δημοτικού Σχολείου του Αγίου Γερμανού Πρεσπών, στη Φλώρινα, για την υλοποίηση του οποίου συνεργάστηκαν τα μέλη της ΕΔΥ, καθώς και η εκπαιδευτικός των Εικαστικών του σχολείου, κατά τη διάρκεια της σχολικής Χρονιάς 2023-2024. Το παραμύθι αφηγείται την ιστορία του Άκη, ενός διαφορετικού παιχνιδιού που αντιμετωπίζει πειράγματα στο σχολείο λόγω της ιδιαιτερότητάς του. Μέσω της συγγραφής και της εικονογράφησης, τα παιδιά ενεπλάκησαν ενεργά στη διαδικασία δημιουργίας, αναπτύσσοντας παράλληλα κριτική σκέψη, επικοινωνιακές δεξιότητες και ενσυναίσθηση. Η παρατήρηση των μαθητών/τριών κατέδειξε σημαντική βελτίωση στις διαπροσωπικές τους σχέσεις, με τα παιδιά να εκδηλώνουν αυξημένη αλληλεγγύη, αποδοχή της διαφορετικότητας και να αναπτύσσουν αποτελεσματικές στρατηγικές επίλυσης συγκρούσεων. Η δημιουργία του παραμυθιού αποτέλεσε έναν καταλύτη για την καλλιέργεια ενός θετικού κλίματος στην τάξη, όπου τα παιδιά λειτουργούν ως μια ομάδα, η οποία προωθεί τις αξίες της συνεργασίας, του αλληλοσεβασμού και της αλληλοβοήθειας. Τα αποτελέσματα της παρέμβασης υπογραμμίζουν τη σημασία της διεπιστημονικής συνεργασίας και της Τέχνης ως μέσον στην εκπαίδευση για την προώθηση της κοινωνικής και συναισθηματικής μάθησης.

Λέξεις-κλειδιά: Διαπροσωπικές Σχέσεις, Ενσυναίσθηση, Επίλυση Συγκρούσεων, Παραμύθι.

1. Εισαγωγή

Το παραμύθι ως μέσο αξιοποιείται για την καλλιέργεια ποικίλων δεξιοτήτων των παιδιών. Στα πλαίσια των δράσεων για τον Σχολικό Εκφοβισμό προέκυψε η ιδέα για τη συγγραφή ενός παραμυθιού από την Ψυχολόγο και την Κοινωνική Λειτουργό, μέλη της ΕΔΥ του Ολοήμερου Δημοτικού σχολείου Αγίου Γερμανού Πρεσπών. Ο τίτλος του είναι «Ο Άκης ο Τουβλάκης στο σχολείο» και η ιστορία του συνδυάζει ζητήματα που αφορούν τον σχολικό εκφοβισμό, την αναπηρία, την διαφορετικότητα και την φιλία. Το παραμύθι αφηγείται την ιστορία του Άκη, ενός διαφορετικού παιχνιδιού που αντιμετωπίζει πειράγματα στο σχολείο λόγω της ιδιαιτερότητάς του.

Οι μαθητές/τριες ενεπλάκησαν ενεργά στη διαδικασία, καθώς δημιούργησαν τις δικές τους ζωγραφιές που χρησιμοποιήθηκαν για την εικονογράφηση του βιβλίου. Η συνεργασία

των παιδιών για την εικονογράφηση αποτέλεσε μία ενασχόληση καλλιέργειας της κριτικής σκέψης, των επικοινωνιακών δεξιοτήτων και της ενσυναίσθησης τους.

1.1. Οφέλη του παραμυθιού για την ψυχοκοινωνική ανάπτυξη και ευημερία των παιδιών

Τα παραμύθια αποτελούν ένα μέσο που επιδρούν σημαντικά στην ψυχοκοινωνική ανάπτυξη των παιδιών (Γεωργιάδου, 2003). Σημαντική είναι και η επίδρασή τους στην ψυχική ευημερία των μαθητών/τριών (Pulimeno, 2020). Είναι σύνηθες να υπάρχει μία ταύτιση ανάμεσα στα παιδιά και στους ήρωες μιας ιστορίας (Γεωργιάδου, 2003). Επομένως, θα μπορούσε να υπάρξει μία αλλαγή στη συμπεριφορά τους, εφόσον κάποιος από τους χαρακτήρες του παραμυθιού λειτουργήσει ως πρότυπο για ένα παιδί.

Η ανάγνωση και η χρήση του παραμυθιού κατά την εκπαιδευτική διαδικασία μπορεί να λειτουργήσει ευεργετικά για την ανάπτυξη της δημιουργικότητας των παιδιών (Μαλαφάντης, 2014). Παράλληλα, η ψυχική ασφάλεια των μαθητών/τριών ενισχύεται και με αυτόν τον τρόπο είναι σε θέση να δημιουργήσουν ανεμπόδιστα, αποκτώντας νέες γνώσεις και εμπειρίες. Από τα παραπάνω, γίνεται φανερό το πόσο σημαντική είναι η δημιουργία και η αφήγηση ενός παραμυθιού για ένα παιδί.

1.2. Συνεργασία των μαθητών/τριών και ενεργή συμμετοχή στη δημιουργική διαδικασία

Η συνεργασία και η συμμετοχή των μαθητών/τριών σε δημιουργικές δράσεις μοιάζει να έχει ευεργετικά αποτελέσματα σε πολλούς τομείς. Η ενεργητική εμπλοκή των μαθητών/τριών στη μαθησιακή διαδικασία συμβάλλει θετικά στην καλλιέργεια ψυχοκοινωνικών δεξιοτήτων (Nurhasanah, 2020). Φαίνεται ότι μαθητές/τριες που βρίσκονται σε διαδραστικά εκπαιδευτικά περιβάλλοντα μαθαίνουν μεταξύ άλλων να σέβονται ο ένας τον άλλον, να αποδέχονται τη διαφορετικότητα και να νιώθουν ικανοποίηση όταν βοηθούν κάποιον, ιδιαίτερα όταν συνεργάζονται με συνομηλίκους με κάποια αναπηρία (Roldán, 2021). Ακόμη, η εργασία των παιδιών σε ζευγάρια λειτουργεί ευεργετικά για την ανάπτυξη της ενσυναίσθησής τους (Nurhasanah, 2020).

Η ομαδική εργασία των παιδιών για την επίτευξη ενός δημιουργικού εγχειρήματος βοηθά να κατανοήσουν την αξία της ομάδας. Επίσης, τους δίνεται η ευκαιρία να διερευνήσουν και τις ατομικές τους ικανότητες, καθώς κατανοούν τη συμβολή τους στο ομαδικό έργο (Ταμπούρη, 2015). Οι εκπαιδευτικοί μπορούν να αξιοποιούν καθημερινά κατά τη διάρκεια του μαθήματος την εργασία σε ομάδες, ώστε οι μαθητές/τριές τους να επωφελούνται των πλεονεκτημάτων της.

2. Υλοποίηση της εκπαιδευτικής δράσης

Η δράση πραγματοποιήθηκε στην Πρωτοβάθμια Εκπαίδευση και συγκεκριμένα στο Ολοήμερο Δημοτικό Σχολείο του Αγίου Γερμανού Πρεσπών, του Νομού Φλώρινας. Οι μαθητές και οι μαθήτριες φοιτούν στην Α' Τάξη του Δημοτικού κατά το σχολικό έτος 2023-2024. Ο συνολικός τους αριθμός ήταν 8 και η εφαρμογή της δράσης έχει διάρκεια περίπου 3 μηνών. Η συνεισφορά των μαθητών και μαθητριών γίνεται στην εικονογράφηση του παραμυθιού.

Η επιλογή της Α' Τάξης δεν ήταν τυχαία. Τα παιδιά έχουν ήδη συμβάλει στη δημιουργία ενός παραμυθιού στα πλαίσια δράσεων για τη Φιλοζωία. Επομένως, έχουν ήδη κάποιες δεξιότητες που μπορούν να αξιοποιηθούν από τους/τις εκπαιδευτικούς με την εμπλοκή τους στη δημιουργία του παραμυθιού. Ταυτόχρονα, ένας μαθητής της τάξης με μαθησιακές δυσκολίες φοιτά στο Τμήμα Ένταξης του σχολείου. Η Ψυχολόγος και η Κοινωνική Λειτουργός του σχολείου θεωρούν ότι η τριβή των μαθητών/τριών με θέματα όπως η

διαφορετικότητα και η αναπηρία, θα βοηθήσει στην ομαλότερη ένταξη και αποδοχή του παιδιού στην ομάδα των συμμαθητών/τριών του.

2.1. Πώς προέκυψε η ιδέα δημιουργίας του παραμυθιού

Η Ψυχολόγος και η Κοινωνική Λειτουργός ως μέλη της ΕΔΥ του σχολείου πραγματοποιούν δράσεις για τον σχολικό εκφοβισμό, κατά τη διάρκεια των οποίων προκύπτει η ιδέα συγγραφής ενός παραμυθιού. Ακολουθούν συζητήσεις με την εκπαιδευτικό των Εικαστικών του σχολείου και αποφασίζεται η εικονογράφηση του βιβλίου από τους/τις μαθητές/τριες της Α' Τάξης κατά την ώρα του μαθήματος των Εικαστικών (2 ώρες την εβδομάδα). Η Εκπαιδευτικός της τάξης συνέβαλε επίσης με τον δικό της τρόπο στην υλοποίηση, καθώς διέθεσε κάποιες διδακτικές ώρες στην Ψυχολόγο και την Κοινωνική Λειτουργό για την πραγματοποίηση του εγχειρήματός τους.

Η διεπιστημονική συνεργασία σε συνδυασμό με την εμπλοκή των παιδιών στη δημιουργική διαδικασία συνετέλεσε στο να προκύψει ένα άρτιο αποτέλεσμα. Η κάθε πλευρά, διαθέτοντας διαφορετική επιστημονική κατάρτιση, συνέβαλε με διαφορετικό τρόπο στη δημιουργία του βιβλίου. Παράλληλα, οι μαθητές/τριες επωφελήθηκαν από τη διαδικασία της σχεδίασης των εικόνων, καθώς και από την αφήγηση της ιστορίας σε αυτούς.

3. Στόχοι της δράσης

Η πραγματοποίηση της δράσης είχε στόχους που αφορούν σε διάφορους τομείς. Αρχικά, υπήρξε η επιδίωξη να ευαισθητοποιηθούν τα παιδιά σε θέματα όπως ο σχολικός εκφοβισμός, η αναπηρία και η διαφορετικότητα. Επίσης, η ανάπτυξη της κριτικής σκέψης, η βελτίωση των σχέσεων μεταξύ των μαθητών και η καλλιέργεια επικοινωνιακών δεξιοτήτων, αποτέλεσαν βασικούς στόχους.

Αναλυτικότερα, όσο αφορά το κομμάτι του σχολικού εκφοβισμού στόχος ήταν η πρόληψη του φαινομένου. Επίσης, η κριτική σκέψη και οι επικοινωνιακές δεξιότητες αποτελούν βασικά εφόδια που θα αξιοποιήσουν τα παιδιά στο μέλλον, οπότε επιδιώχθηκε η ανάπτυξή τους. Τέλος, η ενδυνάμωση των σχέσεων ανάμεσα στους/στις μαθητές/τριες, καθώς και η αποδοχή τους συμμαθητή τους που αντιμετωπίζει μαθησιακές δυσκολίες ήταν από τις βασικότερες επιδιώξεις της δράσης.

4. Μεθοδολογία

Για την εικονογράφηση του βιβλίου αξιοποιήθηκαν διάφοροι τρόποι και μέθοδοι εκπαίδευσης από την εκπαιδευτικό των Εικαστικών. Επιπροσθέτως, ακολουθήθηκε συγκεκριμένη διαδικασία με γνώμονα τους στόχους του εγχειρήματος.

4.1. Τρόποι και μέθοδοι εκπαίδευσης

Οι μέθοδοι εκπαίδευσης που αξιοποιήθηκαν ήταν η βιωματική, η ανακαλυπτική, η ομαδοσυνεργατική και η project based learning. Η κάθε μία από αυτές επιλέχθηκε από την εκπαιδευτικό των Εικαστικών για συγκεκριμένους λόγους.

4.2. Δημιουργία των ηρώων του παραμυθιού

Οι ήρωες δημιουργήθηκαν και πήραν τα ονόματά τους κατά τη διάρκεια συγγραφής της ιστορίας από την Ψυχολόγο και την Κοινωνική Λειτουργό. Η σχεδίαση της εμφάνισης και των χαρακτηριστικών του πρωταγωνιστή, του Άκη του Τουβλάκη, αλλά και των υπόλοιπων ηρώων έγινε από τους/τις μαθητές/τριες της τάξης κατά τη διαδικασία της εικονογράφησης.

Συγκεκριμένα για τη σχεδίαση του Άκη ζητήθηκε από τους/τις μαθητές/τριες να αποτυπώσουν ο/η καθέννας/καθεμία ξεχωριστά στον πίνακα της αίθουσας διδασκαλίας το πώς τον φαντάζονται. Αφού έκανε ο καθέννας το δικό του σχέδιο, η εκπαιδευτικός των Εικαστικών με τη μέθοδο των ερωταπαντήσεων, εντόπισε μαζί με τους/τις μαθητές/τριες τα κοινά στοιχεία στα σκίτσα των παιδιών, τα οποία συνέδεσαν, ώστε να οριστικοποιηθεί η εμφάνιση του ήρωα. Τα κοινά χαρακτηριστικά διατηρήθηκαν στην αποτύπωση του κεντρικού χαρακτήρα, ο οποίος αποτυπώθηκε σε ένα χαρτί Α3 και αναρτήθηκε σε τοίχο της αίθουσας για να μπορούν να έχουν καθημερινή επαφή με την εικόνα του. Στη συνέχεια οι μαθητές/τριες με την καθοδήγηση της Εκπαιδευτικού των Εικαστικών χώρισαν την ιστορία σε σκηνές και όρισαν το πώς θα εργαστούν κατά τη διάρκεια της εικονογράφησης του παραμυθιού.

Οι μαθητές/τριες εργάστηκαν ανά ζεύγη για τον σχεδιασμό των εικόνων, τα οποία εναλλάσσονταν κάθε φορά που ολοκλήρωναν τον σχεδιασμό μιας σκηνής και πριν περάσουν σε επόμενη. Όταν ήταν η στιγμή να δημιουργηθεί μια σκηνή στην οποία θα εμφανιζόντουσαν για πρώτη φορά στην ιστορία οι υπόλοιποι ήρωες, στους/στις μαθητές/τριες δόθηκε το ελεύθερο να τους σχεδιάσουν όπως τους φαντάζονται από την περιγραφή της αφήγησης. Με την ολοκλήρωση του σχεδιασμού των υπόλοιπων χαρακτήρων, η εκπαιδευτικός των Εικαστικών μετέφερε το σχέδιο για τον κάθε ήρωα ξεχωριστά σε ένα φύλλο χαρτί, όπως τον είχαν ήδη αποτυπώσει τα παιδιά. Σε κάθε διδακτική ώρα που αφιερωνόταν στην εικονογράφηση, υπήρχαν κολλημένα στον πίνακα τα συγκεκριμένα σχέδια, ώστε να μπορούν να τα βλέπουν τα παιδιά και να υπάρχει μία ομοιογένεια στις ζωγραφιές τους.

4.3. Διαδικασία της εικονογράφησης

Μετά την ολοκλήρωση της δημιουργίας όλων των ηρώων του παραμυθιού, ακολούθησε ο σχεδιασμός των εικόνων της ιστορίας. Οι μαθητές/τριες εργάστηκαν καθ' όλη τη διάρκεια της διαδικασίας, όπως αναφέρθηκε παραπάνω σε ζεύγη, τα οποία εναλλάσσονταν, ενώ κατά την προσθήκη χρώματος στις εικόνες, οι μαθητές/τριες εργάστηκαν είτε σε τριάδες, είτε σε τετράδες. Σκοπός αυτής της διαδικασίας ήταν να υπάρξει συνεργασία ανάμεσα σε όλα τα παιδιά της τάξης.

5. Αξιολόγηση της εκπαιδευτικής δράσης

Τα πλεονεκτήματα της αφήγησης ιστοριών στα παιδιά είναι ποικίλα, όπως η ανάπτυξη της δημιουργικότητάς τους (Μαλαφάντης, 2014). Η ενεργή συμμετοχή στη δημιουργική διαδικασία μίας τέτοιας δράσης φαίνεται να συνέβαλε σημαντικά στην επίτευξη των στόχων που καταγράφηκαν στην αρχή.

5.1. Τα αποτελέσματα της δράσης στους/στις μαθητές/τριες

Τα αποτελέσματα της δράσης ήταν εμφανή στους/στις μαθητές/τριες της τάξης, μετά την ολοκλήρωσή της. Οι στόχοι επιτεύχθηκαν τόσο σε επίπεδο συμπεριφοράς όσο και σε ψυχοκοινωνικό επίπεδο.

Όσο αφορά τη συμπεριφορά τους, η παρατήρηση των μαθητών/τριών κατέδειξε σημαντική βελτίωση στις διαπροσωπικές τους σχέσεις, με τα παιδιά να εκδηλώνουν αυξημένη αλληλεγγύη, αποδοχή της διαφορετικότητας και να αναπτύσσουν αποτελεσματικές στρατηγικές επίλυσης συγκρούσεων. Η δημιουργία του παραμυθιού αποτέλεσε ένα καταλύτη για την καλλιέργεια ενός θετικού κλίματος στην τάξη, όπου τα παιδιά λειτουργούν ως μια ομάδα που προωθεί τις αξίες της συνεργασίας και της αλληλοβοήθειας.

Επιπλέον, η ενασχόληση με θέματα όπως η αναπηρία και ο σχολικός εκφοβισμός ευαισθητοποίησε τα παιδιά και λειτούργησε ως ένας ευχάριστος τρόπος ενημέρωσης για τα σοβαρά αυτά ζητήματα. Ακόμη, με την αναφορά σε αυτά μέσω του παραμυθιού καλλιεργήθηκε η ενσυναίσθηση των παιδιών. Αυτό έγινε φανερό μέσω της αλλαγής που παρατηρήθηκε στον τρόπο που αντιμετώπιζαν τον/τη συμμαθητή/τρια τους με μαθησιακές δυσκολίες. Πλέον κατανοούν τη διαφορετικότητά του και δεν αντιδρούν αρνητικά, όταν ο/η συμμαθητής/τρια τους δεν μπορεί να ανταποκριθεί ικανοποιητικά στις απαιτήσεις του εκάστοτε μαθήματος.

Τα αποτελέσματα της παρέμβασης υπογραμμίζουν τη σημασία της διεπιστημονικής συνεργασίας και της Τέχνης στην εκπαίδευση για την προώθηση της κοινωνικής και συναισθηματικής μάθησης. Οι εκπαιδευτικοί όλων των σχολικών βαθμίδων μπορούν να αναπτύξουν πληθώρα δεξιοτήτων, αξιοποιώντας τις γνώσεις τους συνδυαστικά και εμπλέκοντας τους μαθητές και τις μαθήτριά τους σε δραστηριότητες που σχετίζονται με την τέχνη σε οποιαδήποτε μορφή.

5.2. Διάχυση αποτελεσμάτων στη σχολική και τοπική κοινότητα

Όλες οι εικόνες που δημιουργήθηκαν από τους/τις μαθητές/τριες δέθηκαν σε ένα χειροποίητο βιβλίο το οποίο παρέμεινε στο αρχείο του Σχολείου. Επιπλέον οι ζωγραφιές σαρώθηκαν και δημιουργήθηκε ένα ψηφιακό παραμύθι με την διαδικτυακή εφαρμογή *Book Creator*.

Η δράση των μαθητών/τριών αναρτήθηκε στην ιστοσελίδα και στα προφίλ των κοινωνικών δικτύων του σχολείου. Κατόπιν και έπειτα από επικοινωνία της Ψυχολόγου και της Κοινωνικής Λειτουργού με εκπροσώπους του Συλλόγου Γονέων και Κηδεμόνων του Σχολείου, αποφασίστηκε να εκτυπωθεί το παραμύθι σε έναν περιορισμένο αριθμό αντιτύπων, τα έξοδα των οποίων κάλυψε ο Σύλλογος.

Κάποια από τα αντίτυπα δόθηκαν στην Διεύθυνση Πρωτοβάθμιας Εκπαίδευσης Φλώρινας, στο ΚΕΔΑΣΥ και στη βιβλιοθήκη του Δήμου Πρεσπών, ενώ δύο έμειναν στην βιβλιοθήκη του Σχολείου και τα υπόλοιπα μοιράστηκαν στους μαθητές και δημιουργούς της Α΄ τάξης.

Βιβλιογραφικές αναφορές

- MolinaRoldán, S., Marauri, J., Aubert, A., & Flecha, R. (2021). How inclusive interactivel earning environments benefit students without special needs. *Frontiers in Psychology, 12*, 661427.
- Nurhasanah, N., Zulela, Z., & Solihatin, E. (2020). Empathy development with active learning for students in class V elementary school. *International Journal of Educational Management and Innovation, 1*(3), 232-237.
- Pulimeno, M., Piscitelli, P., & Colazzo, S. (2020). Children's literature topromote students' global development and wellbeing. *Health Promotion Perspectives, 10*(1), 13.
- Μαλαφάντης, Κ. Δ. (2014). Παραμύθι και Δημιουργικότητα του παιδιού. Στο *ΚΕΙΜΕΝΑ για την έρευνα, τη θεωρία, την κριτική και τη διδακτική της Παιδικής και Εφηβικής Λογοτεχνίας*. Ανακτήθηκε από <https://doi.org/10.26253/heal.uth.ojs.kei.2014.578>
- Τσαμπούρη, Α., Μυτιληναίου, Ε., Γκιαούρης, Χ., & Ευγενιάδης, Γ. (2015). Φτιάξε μαζί μας το δικό σου παραμύθι.... *Πανελλήνιο Συνέδριο Επιστημών Εκπαίδευσης, 2015*(2), 1438-1447.

Παράρτημα

Σύνδεσμος ηλεκτρονικού παραμυθιού:

<https://read.bookcreator.com/OSXhJR3I98dd1v3TaTEI8LeEboo1/HuKMNFigs8-giiJhcA3gTw>

Σύνδεσμος ιστοσελίδας σχολείου με αναφορά στη Δράση:

https://dim-ag-german-new.flo.sch.gr/staging/?page_id=676

